

శ్రీ రస్తు

నా నా ర్థ శి వ శ త క మ్

(నటిక) ఇయ్యద్వి

విద్యార్థుల కత్యంతోపయుక్తంబుగా
శ్రీగుంటూరు జిల్లా నర్సారావుపేట తాలూకా లొంపి
చర్ల గ్రామవాస్తవ్యులును నైకాంయిలాకా
సదాశివపేటపిడితనూర్
తెనుగు పండితులును నగు.

మాదిరాజు రామకోటిశ్వరకవి శాస్త్రిచే
రచియింపబడి,

బెజవాడ

భవానీ ముచ్చాత్రుర కాలయందు ముద్రింపబడియె

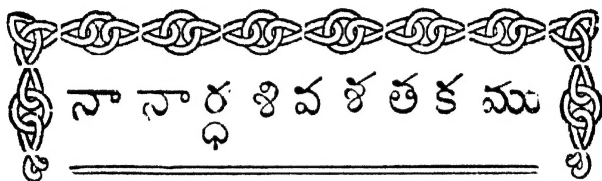
విభవచైత్రము] 1928 [నెల 0-1-0

Copy Right Registered

శ్రీ రస్తు

శ్రీ లక్ష్మీ వేంకటేశవరబ్రహ్మ ~~నానార్థశివశతకము~~

గిరిజాస్రియనాథా !

రాగక్రోధాదిదోషః పరహితచరిత్రా !

యోగీశ వియతచరణా !

భోగివలయ రొంపిచర్ల ♦ పురవర
నిలయా !

వ. అవధరింపుము.

తే.గీ, తెనుగుగీర్వాణపదములు ♦ దెలియునటుల
నరసింహకూర్చిచెప్పితి ♦ నార్యులలర
సిరుల్లాసంగెడి నానార్థ ♦ శివశతకము
దీని భవదంకితమొనర్తు ♦ దేవదేవ !

క. శ్రీయనలక్ష్మీయు, గీర్తియు
 శ్రీయనవృద్ధియును, బుద్ధి ♦ సిరి, శారదయున్
 శ్రీయన విష ముపకరణము
 శ్రీయన నొకరాగమండ్రు ♦ శ్రీపతివంద్యా ! 1

క. అంకమన గుఱుతు, జోటును
 అంకముయొడి, తప్ప, యుద్ధ ♦ మాక్షేపంబున్
 అంకమన జెంతకర్థము
 అంకముయంకెయును, దొడవు ♦ నహిరాట్టుపా

క. అంగదయన సుత్సాహము
 అంగ దుపద్రవము, గినుక ♦ నాకలియుగన్
 అంగదయన దుఃఖింబగు
 అంగదయన గట్టమగును ♦ నంబర కేశా! 3

క. ఆత్మయన బుద్ధి, యత్నము
 ఆత్మ శరీరంబు, జీవు ♦ డతులితధైర్యం
 బాత్మ యనంగను బ్రహ్మము
 ఆత్మయనం మనసు, బన్న ♦ గాధిపహారా! 4

క. ఇమ్మునుకూలము, యుక్తము
 ఇమ్ము యుపాయంబు, విరివి ♦ యింపును, జోటున్

ఇమ్ముమ నోజ్జము, సుఖమును
ఇమ్మునగా స్పష్టమగు, మ ♦ హీధరచాపా! 5

క. ఇరయన జలమును, గల్లును
ఇరయన మేరయును, మాట ♦ పృథివియుమటియున్
ఇరువుయన బ్రక్కయిల్లగు
ఇరువఁ స్థానంబు, బ్రక్క ♦ యిభదైత్యహరా! 6

క. ఉత్థానమనగ లేచుట
ఉత్థానము సంతనంబు ♦ యుద్ధము, సేనా
ఉత్థానమనగ ముంగిలి
ఉత్థానంబు సమాప్తి ♦ యురగాభరణా! 7

క. ఊర్కియన నొప్పి, వెల్లువ
ఊర్కి వెలుగువ్యసనమగును ♦ నుమ్మియు, నలయున్
ఊర్కి పహార్ములకర్థము
ఊర్కి పరంపరయునగుచు ♦ యోగింద్రునతా! 8

క, ఎగ్గన దోషముకర్థము
ఎగ్గన నపకారమగును ♦ నెగ్గనగీడున్
ఎగ్గు ననారదమునునగు
ఎగ్గుయనం దూషణంబు ♦ నిందువతంసా! 9

క. బిటపన సౌందర్యంబగు

బిటపుయుపాయంబు, ధృఢము ♦ యోగ్యతయునగున్

బిటపు ప్రతాపము, తాపము

బిటపనగా స్థైర్యమగును ♦ నుగ్రాక్షశివా! 10

క. ఓజయనవిధము, నాజయు

ఓజ యుపాధ్యాయుడగును ♦ నుత్సాహమగున్

ఓజ క్రమమును, భయమును

ఓజయనంగ స్వభావ ♦ ముగ్రకపద్మీ ! 11

క. కంకుడన గపటబాహుడు

కంకుడు కఠినాత్ముడైన ♦ కాలుండునగున్

కంకుడన ధర్మరాజగు

కంకుడనం బోయవాడు ♦ కాయజడమనా ! 12

క. కందువయన నేకాంతము

కందువ సంకేతభూమి ♦ జాడయు, ఋతువున్

కందువ సామర్థ్యంబును

కందువయన దెగయు, జోటు ♦ కంఠేకాలా! 13

క. కటమన సేనుగు చెక్కిలి

కటమన నతిశయము, చాప ♦ కటమన బీన్దణ

కటము ప్రతిజ్ఞయు, మొలయగు

కటమనగా నొలికిమిట్ట ♦ కంకాశధరా. 14

క. కరణమున వ్రాతకాడగు

కరణము కొరముట్టు, మేను ♦ కారణమునగున్

కరణంబన రతిబంధము

కరణంబన బూత, పనియు ♦ గోరీరమణా! 15

క. కరమన నత్యంతంబగు

కరమన వడగల్లు నగును ♦ గరమన జేయిన్

కరమన గిరణము, గప్పము

కరమనగా దొండమగును ♦ గామారాతీ! 16

క. కఠియన నలుపుకునర్థము

కఠియన పశుయోనియగును ♦ కఠియననేర్పన్

కఠియనగ సాక్షి, కోతియు

కఠిమేర, నిడర్కంబు ♦ గామధ్వంసీ! 17

క. కర్కమన నెండ్రకాయయు

కర్కము సుందరము, గుండ ♦ కర్కమునిప్పున్

కర్కము తెల్లనిగుట్టము

కర్కంబన నద్దమగును ♦ గందర్పహరా! 18

క. కాలికయన బార్వతియును
 కాలిక ప్రాపదియు, నాడుకాకియు, గల్లుక
 కాలికయన నెలవడియు
 కాలిక నూగారు, తమము ♦ గఱకంఠశివా! 1

క. ఖంబన స్వర్గమభావము
 ఖంబన నింద్రియము, దెలివి ♦ ఘనపట్టణముకొ
 ఖంబన నాకాశంబును
 ఖంబన వరిమడియు, సుఖము ♦ ఖంజనిభగళా! 20

క॥ గురువన దండ్రీ, బృహస్పతి
 గురువుయుపాధ్యాయుడన్న ♦ కులపెద్దయగుక
 గురువన తాతయు, మామయు
 గురువనగా రాజునగును ♦ గుధరజనాథా! 21

క॥ గోవన నావును, బాణము
 గోవన వజ్రాయుధంబు ♦ క్షోణీయు, చెడ్డుక
 గోవనగ శశియు, స్వర్గము
 గోవనగిరణంబు, దిక్కు ♦ గుసుమశరాసీ! 22

క॥ గోపతియన నాభోతగు
 గోపతియన సూర్యుడౌను ♦ క్షోణీధవుడౌ

గోపతియన దేవేంద్రుడు

గోపతియన శంకరుడు ♦ గోవాహనివా! 23

క॥ ఘనమన బెరుగును, సమ్మెట

ఘనమనగాదిటవు, పిరివి ♦ ఘనమనమబ్బు

ఘనమన తాళపు వాద్యము

కనకాచలచాప! చంద్ర ♦ ఖండకలాపా! 24

క॥ ఘనరసము జలముకర్ధము

ఘనరసమన మజ్జిగగును ♦ గర్వారంబు

ఘనరసము చెట్టుబంకగు

ఘనరసమన గుళిగయగును ♦ శాశీలోలా! 25

క॥ చక్రము కుమ్మరి సారెయు

చక్రము విస్తాయుధంబు ♦ సైన్యము, గుంపు

చక్రము రాష్ట్రము, జక్కవ

చక్రంబన బండికల్లు ♦ చంద్రాపీడా! 26

క॥ చక్రియన విష్ణుకర్ధము

చక్రియనం రాజుగును ♦ జక్కవకలరు

చక్రియనంగను గుమ్మరి

చక్రియనం సర్పమగును ♦ జంద్రార్ధధరా! 27

క॥ చరణమన తినుటకర్తము
 చరణము నడవడిక, కులము • చరణమువేరుకొ
 చరణమనంగను తిరుగుట
 చరణముపాదమును, తిరుణచంద్రదాభరణా! 28

క॥ ఛాయయన సీత, కాంతియు
 ఛాయయనంగింగు, సూగల్ • సతియువకుసక
 ఛాయయన లవము, శోభయు
 ఛాయయనలంచమగును • జంజనాథా! 29

క॥ జల్లియన గొప్పవలయుగు
 జల్లియన చామరింబు • సనరము, గుచ్చుకొ
 జల్లియనంగను జాలరు
 జల్లియ సత్యంబుగును • జగదాధారా! 30

క॥ డంబన, గవటము, గాంతియు,
 డంబన గర్వంబు, విధము • డంబంబునగుకొ
 డంబుసతిష్ఠకునర్థము
 డంబనగానధికమగు, ప • డాననజనకా! 31

క॥ తంత్రమున శబ్దశాస్త్రము
 తంత్రము మగ్గమును, నౌష • ధంబును, సేనౌ

తంత్రము హేతు వుపాయము

తంత్రము నిజరాష్ట్రచింత • తరుణేందుధరా! 32

క॥ తటియన సమయము కర్థము

తటియన జేరువయు నగును • తరియనమబ్దున్

తరియోడ, పొగయు, మధనము

తరియనమాగాని యగును • దర్పకవైరీ! 33

క॥ తలయన శిరమును నెత్తును

తలయన వెండ్రుకలు, గొనయు • తల మొత్తంబున్

తల యెడ, సమయము, బూనిక

తలయన బక్షమును, జోటు • ధర్మరాజ్ఞాపా! 34

క॥ తీర్థమన బుణ్యనదియగు

తీర్థముయ జ్ఞంబు, సురువు • దీర్థము రేవున్

తీర్థము శాస్త్ర ముపాయము,

తీర్థము పాత్రంబు, మంత్ర • త్రిదశారిసుతా! 35

క॥ తెగయన నిశ్చేషంబగు

తెగవిధము, సమూహ మగును • తెగనిడుపునగున్

తెగయల్లెత్రాకు, పక్షము

తెగయన మోపెట్టుటగును • ద్రిపురపురాణీ! 36

క॥ తోయంబున బరివారము

తోయంబొకతడవ, విధము♦దోయము తెగయున్

తోయము జలమున కర్థము

తోయంబున సమయమగును♦ధూర్జటిసాంబా! 37

క॥ దండమన నమస్కారము

దండము నృపశిక్ష, హయము♦దండును జతయున్

దండము బారయు, కవ్వము

దండము కప్పంబు, గుంపు ♦ దర్పకదమనా! 38

క॥ దండమన దుడ్డుకట్టగు

దండమ నంచెట్టుబోదె♦దండము వధమున్

దండము కాడయు, గర్వము

దండమనంబీడనంబు♦ దాక్షిణ్యనిధి! 39

క॥ దండియకి న్నై రకర్థము

దండియ వీణెయునునగును♦ దంబులునునగున్

దండియ పల్లకిబొంగగు

దండియ యనద్రాసుకోల♦దండధరారీ! 40

క॥ దర్శనమన నద్దంబగు

దర్శన మనబుద్ధి, తెలివి ♦ ధర్మము, కలయున్

దర్శనము చూపు, నేత్రము

దర్శనమన శాస్త్రమగు, సుధాకరమకుటా! 41

క॥ ద్రవ్యము మంచిపదార్థము

ద్రవ్యము నిత్యమిదియు, బూతధనము, మందు

ద్రవ్యమనల క్కకర్థము

ద్రవ్యంబన భవ్యమగును, పైత్యరినఖా! 42

క. ద్విజుడనగ భూసురుండగు

ద్విజు డనగా వైశ్యుడగును ♦ ద్విజుడన రాజు

ద్విజరాజు యనగ గరుడపడు

ద్విజరాజనశశియు, ణియు ♦ ద్విజగాటూభమా! 43

క. ధర్మమన నుప నిష్క్రతును

ధర్మము యజ్ఞం బహింస ♦ దానంబునగున్

ధర్మము క్రమ మాచారము

ధర్మము వేదోక్త విధియు ♦ ధనదసుమిత్రా! 44

క. ధామమన వెలుగు కర్ణము

ధామము చోటును, గృహంబు ♦ ధామముకాంతి

ధామము పేను, ప్రభావము

ధామంబు పుట్టువగును ♦ ధవళాంగ శివా! 45

క. ధేనుకయన నాడేనుగు

ధేనుక పావ్యతియు, గత్తి ♦ ధేనువుయు నగున్
ధేనుకయన నాడ్డుట్టము
ధేనుక మన చీరపాతు ♦ ద్విప చగ్మధరా! 46

క. సభమన వర్షాకాలము

సభమనగా తమ్మపడిగ, ♦ నాసిక మిమ్మన్
సభమన దామర తూడగు...
సభమనగా మేఘమగును ♦ సగరాట్చాపా! 47

క. నయమన లాభము, చౌకయు

నయమన సౌందర్యమగును ♦ నయమన నీతిన్
నయము మృదుత్వము నునువును
నయమన జూదంబుమేలు ♦ నాగాభరణా! 48

క. నాగమన సత్తు తగరము

నాగంబున బాము, గొండ ♦ నాగము గ్రహమున్
నాగంబొక నుపవాయువు
నాగముకరి, మబ్బునగును ♦ నగభేది సుతా! 49

క. నారాయణ యన విష్ణువు

నారాయణ రవియు, శశియు ♦ నగజాధిపుడన్

నారాయణ యన బ్రహ్మయు
నారాయణ యనగ నగ్ని ♦ నగజాధీశా! 50

1. నిష్కమన మాడ, టంకము
నిష్కము పతికమును, పలము ♦ నిష్కము వెండికొ
నిష్కమనంగ సువర్ణము
నిష్కటమన తఱుపు, తోట ♦ నీలగ్రీవా! 51

1. పటలమన నింటికప్పగు
పటలము తిలకంబు, గ్రంథ ♦ భాగంబు నగున్
పటలమన గుంపు కర్ణము
పటలము పరివార మగును ♦ భావజవైరీ! 52

1. పట్టయన బ్రయత్నించుట
పట్టన నక్కటయు, బూత ♦ బంధుత్వంబున్
పట్టన విషయము, హేతువు
పట్టనగా బట్టుదలయు ♦ బన్నగభూషా! 53

1. పట్టనివాస స్థానము
పట్టవకాశంబు, నూత ♦ పంతంబు నగున్
పట్టన ధైర్యము, వెడలుపు
పట్టనగా ఘట్టమగును ♦ బాపవిదూరా! 54

క. పణమన వ్యవహారంబగు

పణమన జూదంబు, ధనము ♦ పందెంబు నగున్

పణమన వెలయును, గూలియు

పణమనగా గవ్వయెత్తు. ♦ ఫణిరాట్నూషా! 55

క. ప్రణయము ప్రేమము కర్థము

ప్రణయంబన వినయమగును ♦ బరిచయమునగున్

ప్రణయము విశ్వాసంబగు

ప్రణయంబన బ్రార్థనంబు ♦ రజతగీశా! 56

క. ప్రత్యయ మన విశ్వాసము

ప్రత్యయ మవకాశ మగును ♦ బ్రఖ్యాతియగున్

ప్రత్యయ మన నాచారము

ప్రత్యయ మన శిష్యమగును ♦ రాజాభరణా! 57

క. పత్రమన నాకు కర్థము

పత్రము చురక త్తి యగును ♦ వాహనమునగున్

పత్రము దస్తావేజగు

పత్రంబన టెక్క, శరము ♦ భార్యతినాథా! 58

క. పత్రియన కగొండర్థము

పత్రియనం రథికుడగును ♦ బాణంబునగున్

పత్రియన బక్షి, డేగయు

పత్రియనం మానునగును ♦ బ్రమధగణేశా! 59

క. పదమన శబ్దము వాక్యము

పదము ప్రయత్నంబు, బద్య ♦ పాదంబునగున్

పదమన చిహ్నము, నిరువును

పదమన గిరణంబు మఱియు ♦ పాదంబభవా! 60

క. పదనుయన తడికి నర్థము

పదననగా సమయమా ను ♦ పరి పాకంబౌ

పదనన వాడికి నొప్పును

పదడుయనం భస్మమగును ♦ బర్వతధన్వీ! 61

క. ప్రభయన ధనదుని పురమగు

ప్రభయన భాస్కరుని భార్య ♦ పార్వతియునగున్

ప్రభయన వెలుగుకు నర్థము

ప్రభయనగా దశయు నగును ♦ రాకేందుధరా! 62

క. పరికర మన నుపకరణము

పరికరము సమూహ మగును ♦ బరివారంబున్

పరికర మన మంచంబగు

పరికరము వివేకమగును ♦ బంచశరాశ్రీ! 63

క. పరిఘ మను గడియమానగు
 పరిఘంబన కోటగవను ♦ బాణంబునగున్
 పరిఘము కుండయు, దెబ్బయు
 పరిఘంబన నినుప గుదియ ♦ ప్రమథాధిపతీ! 64

క| పరియనగను సైన్యంబగు
 పరియన పంజ్తయును, గుంపుబర్యాయంబున్
 పరివేష్టనముకు నర్థము
 కరిచర్మాంబర త్రినేత్ర ♦ గోరీమిత్రా! 65

క॥ పక్షమన తెక్క, బ్రక్కయు
 పక్షము వారద్వయంబు ♦ బ్రభునేనుగయున్
 పక్షమన శత్రు మిత్రులు
 పక్షంబన బలమునగును, భవణయహరణా 66

క॥ పాదమన సడుగుకర్థము
 పాదము కిరణంబు, వేరు ♦ పాతికయునగున్
 పాదమన పద్యపాదము
 పాదంబన చిన్నగుట్ట ♦ భావజడమనా ! 76

క॥ పిండమన నన్నకబళము
 పిండము గర్భంబు, జెండు ♦ బిందము, బలమున్

పిండంబినుము, శరీరము

పిండముగజ కుంభమగు, గుఁ బేరసుమిత్రా! 68

క॥ పెంపన నాధిక్యంబగు

పెంపన పాలన, సన్మద్ధి, వృద్ధిక్షయమున్

పెంపు మహత్వము కర్థము

పెంపనగా గౌరవంబు భీమకపద్మీ ! 69

క॥ పొదియన భారముకర్థము

పొదిమంగలియడపమగును ధౌదుగుయునుగున్

పొదియన సమ్ముల పొదియా

పొదియనగా గుంపు, శేష, భుజగవిభూషా! 70

క॥ పొలమనగ పంటనేలయు

పొలము ప్రదేశంబు, నడవి, పొలమనయూరున్

పొలమన జాడయు, విధమును

పొలమనగా గంచెయగును భుజగాభరణా! 71

క॥ పోటన యుద్ధము కర్థము

పోటు సముద్రోల్బణంబు భోటన బొడుపున్

పోటన శౌర్యంబును సగు

పోటనగా బాధయగును భూతేశహరా! 72

క॥ స్లవమనగ జువ్విచెట్టగు
 స్లవమనగా నీటికాకి॥ స్లవమనగప్ప
 స్లవమన కోతియు, గొట్టెయు
 స్లవమనగా తెప్పయగును॥ బావకనేతా! 73

క॥ ఫలమన నాగటి కట్టగు
 ఫలము పయోగంబు, పంట॥ బాణాగ్రంబు
 ఫలమన బండులు లాభము
 ఫలమనగా జాజికాయ॥ ఫాలాక్షశివా ! 74

క॥ బభ్రువనక పిలగోవగు
 బభ్రువనం విష్ణువగును॥ బరమేశ్వరుడా
 బభ్రువనంగను నగ్నియు
 బభ్రువనం నాకుపచ్చ॥ బాలేందుధరా 75

క॥ బరియన బార్హము కర్ధము
 బరిదొంగ దిగబరంబు॥ బరిగోలయగు
 బరియనగ శత్రువుండగు
 బరిగీచిన గిటియునగును॥ భావజదమనా 76

క॥ బలమన నధికము కర్ధము
 బలమన సైన్యంబు, రసము ॥ బలువునుడనరు

బలమన రూపము, గంధము

బలమనగా సత్తువగును • భసిత విభూషా 77

క॥ బాసయన వ్రతముకిర్థిము

బాస ప్రమాణంబునగును • భాషయును నగున్

బాసన సంకేతంబగు

బాసయనంగను బ్రతిజ్ఞ • పాపధ్వంసే! 78

క॥ బీజమన విత్తంబగు

బీజము వృక్షణమును, బలము • విత్తుటయునగున్

బీజమన గారణంబగు

బీజము రేతస్సునగును • భీష్మకపత్నీ! 79

క॥ బ్రహ్మయన నలున, విష్ణువు

బ్రహ్మయనంబుత్విజండు • బ్రాహ్మణుడుమఱిన్

బ్రహ్మంబన బరమాత్మగు

బ్రహ్మము వేదంబు, తపము • భన్మవిదాతీ! 80

క॥ భగమన ధర్మము, వీర్యము

భగము మహాత్మ్యంబు, యోని • వైరాగ్యంబున్

భగమైశ్వర్యము, నిచ్చయు

భగమన మోక్షంబు, గీర్తి • భైరవజనకా! 81

క॥ భోగమన సుఖము, ధనమగు
 భోగము పాలనము, బడగ ♦ భోజనమునగు
 భోగియన రాజు, మంగలి
 భోగియనం భుజగమకాను ♦ బుష్పశారాణీ! 82

క॥ మదమన నేనుగు క్రొవ్వగు
 మదమన సంతోషమగును ♦ మదమన బొగరు
 మదమింద్రియమును, గర్వము
 మదమన గస్తూరియగును ♦ మన్మథవైరి! 83

క॥ మధువన ఋతువు వసంతము
 మధువనగా చైత్రమగును ♦ మఱితేనె యగు
 మధువన బాలును గల్లును
 మధువనగా నీరు, జంద్ర ♦ మఱి ఖండధరా! 84

క॥ మండలియన సూర్యుండగు
 మండలి శునకంబు, బాము ♦ మార్జాలంబు
 మండలియనగను రాజగు
 మండలియన గుంపునగును ♦ మనసిజద మనారి

క॥ మందుడన దెలివిహీనుడు
 మందుడనందిరుగుబోతు ♦ మఱియల్పరీతు

మందుడు వ్యాధిగ్రస్తుడు

మందుడు నిర్భాగ్యుడండ్రు ♦ మదన విరోధి! 86

క॥ మాతయన తల్లికర్థము

మాతయనం లక్ష్మీయగును ♦ మాతంగియగున్

మాతయనంగను నేలయు

మాతయనంగోవు, భూతి ♦ మండితకాయా! 87

క॥ మాధవి పశుసమృద్ధియు

మాధవి తేనెయును, కల్లు ♦ మాదీఫలమున్

మాధవియన జక్కెరయుగు

మాధవియన లక్ష్మీయగును ♦ మారధ్వంసీ 88

క॥ మినుకన బంగార్పాణెము

మినుకనగా తాలిబొట్టు ♦ మినుకనవాక్కున్

మినుకన గాంతియు, గిరణము

మినుకుల నం వేదసుండ్రు ♦ మేరుకరాసా! 89

క॥ మృగమన జంతువు కర్థము

మృగమనగా నడవియేన్లు ♦ మృగశిరయునగున్

మృగమన జింకయు, వేడలు

మృగమస్వేషణము, వేట ♦ మృత్యుదినాశా! 90

క॥ ముఖమనగ బంచపాకయు

ముఖము యుపాయంబు, మాటఁ మొగముకొ
ముఖము ప్రయత్నము కర్థము [నోరుకొ
ముఖమొక నాటకపునంధిఁ మునిజనవినుతా! 91

క॥ మెఱవడియన నతిశయమును

మెఱవడి ధైర్యంబు నగునుఁ మెఱవడియునగుకొ
మెఱవడియన నుద్రేకము

మెఱవడి గౌరవము, నేర్పుఁమిహికాంశుధరా ! 92

క॥ మేలన శుభ ముపకారము

మేలనబుణ్యంబు, వలపుఁ మేలన గొప్ప
మేలువిశేషము, లాభము

మేలనగా సుకృతమలరుఁ మీనాంకవారా! 93

క॥ యోగము ధాన్యము కర్థము

యోగ ముపాయంబు, గూర్పుఁయోగముమఁదుకొ

యోగము ద్రవ్యము, గవచము

యోగమనంగను బ్రయత్నఁ మురగవిభూషా! 94

క॥ రచ్చయన రాజమార్గము

రచ్చన మండపము, సభయు • రచ్చన గోష్ఠి

రచ్చయన గలకలంబగు

రచ్చయనంగ లహమగును ♦ రతిపతిదమనా! 95

క॥ రసమన పాదరసంబును

రసమను గాగంబు, విషము ♦ ద్రవమును బసరున్

రసమన రుచియును, జలమును

రసమనగా వీర్యమగును ♦ రాగవిదూరా! 96

క॥ రహియన సంతోషంబగు

రహియన నాసక్తి, దెలివి ♦ రక్తియునునగున్

రహియన బాగుకు నర్థము

రహియనగా విధమునగును ♦ రాజవతంసా! 97

క॥ రాజనగ రాజ రాజగు

రాజనగా యక్షుడగును ♦ రాజనతేడున్

రాజన దేవేంద్రుడగు

రాజనగా రాచవాడు ♦ రాజవిభూషా ! 98

క॥ రుచియన నూర్పుని కిరణము

రుచియనగా నిష్ఠమగును ♦ రుచియన జవియున్

రుచియన గాంతికి నర్థము

రుచికడు చల్లని వెలుంగు ♦ రుసిజనవినుతా! 99

క॥ లతయన నెక్కును పీగగు
 లతయన శాఖమును, గజిక॥ లతచీమయగు
 లత సాలెపురుగు కర్ణము
 లతయన గస్తూరియగుల॥ లాటోగ్రాక్షా! 100

క॥ వగయన సంతాపంబగు
 వగయా లోచనయు నగును॥ వగదుఃఖంబు
 వగయన విధము, విలాసము
 వగయనగా గతియునగును॥ వైశ్రవణసఖా! 101

క॥ వనమన దోపు నరణ్యము
 వనమన బరదేశమందు॥ వాసము, గృహము
 వనము సముహము, జలమును
 వనమన సెలయూటయగును॥ వ్యాళవతంసా! 102

క॥ వర్ణమన నక్షరంబగు
 వర్ణము జాతియును, రంగు॥ బంగారంబు
 వర్ణము యశము, స్తుతియు
 వర్ణమనం గుణమునగును॥ బర్వతశేయనా! 103

క॥ వలనయన దిక్కు, పార్శ్వము
 వలన యుపాయంబు, విధము॥ వలన శకునము

వలను ప్రదక్షిణమును నగు
వలను శుచిత్వంబు, నేర్పువాసవవినుతా! 104.

క॥ వశయన భార్యకు సర్థము
వశయన నాడేనుగ గును ♦ వనితయును సగుణ
వశయన గోవును, గూతురు
వశయనగాలోకువగును ♦ బ్రహ్మమూర్తి! 105

క॥ వసువుయన ధనముకర్థము
వసువన రత్నమును, నగ్ని ♦ బంగారంబు
వసువన పలుపును, గిరణము
వసువననొక రాజయగును ♦ బ్రణవసురూపా! 106

క॥ వంశమన గులముకర్థము
వంశము వెన్నెముకయగును ♦ వంశముగుంపు
వంశము బిల్లంగ్రోవిము
వంశంబన వెదురునగును, వ్యాభాధరణా! 107

క॥ వారమన కుబ్జవృక్షము
వారము సూర్యాది సప్త ♦ వాసరములగు
వారమువాకిలి, గుంపును
వారమనంక్షణము, లేడవ ♦ ప్రణతార్తిహర

క॥ వాసియన తారతమ్యము
 వాసిస్వస్థులు, బాగు ♦ బరిమితియునగున్
 వాసిప్రసి ధ్యాధిక్యము
 వాసియనం లాభమగును ♦ వనజాక్షసఖా! 109

క॥ వీడనవదలుట కర్థము
 వీడన వర్ధిల్లుటగును ♦ వీడనదండున్
 వీడన శిభిరము, గట్నము
 వీడన బట్టణము, గుంపు ♦ విశ్వాధిపతీ! 110

క॥ వెంటయనవిధము, మార్గము
 వెంటయనంగార్యమగును ♦ వేటయునునగున్
 వెంటయన తోడనుండుట
 వెంటయనంవిషయమగును ♦ విషమశరాధీ! 111

క॥ వ్యసనము నిష్ఫలయత్నము,
 వ్యసనమనం గష్టమగును ♦ బాపమునునగున్
 వ్యసన మపాయ మసూయయు, శ్లి
 వ్యసనంబనగానపేక్ష ♦ హాలహాలాంకా! 112

క॥ శక్తుత్సాహము కర్థము
 శక్తియనం జిల్లకొల ♦ శర్వాణియగున్

శక్తివసిష్ఠుని బుత్రుడు

శక్తిసహాయంబు, బలము ♦ శర్వాణీశా! 113

క॥ శిఖయన గిరణముకర్థము

శిఖయనగా నెమలిసిగయు ♦ సిగయున్, సెగయున్

శిఖయన శాఖయు, నూడయు

శిఖయనగా గొనయునగును ♦ శ్రీ విశ్వేశా! 114

క॥ శిఖయన నెమలియు, గోడియు

శిఖ కేతుగ్రహము, నెద్దు ♦ జెట్టును నగ్గిన్

శిఖయన బాణముకర్థము

శిఖసిగ గలవాడునగును ♦ శ్రీకంఠశివా! 115

క॥ శుచియన జ్యేష్ఠాషాఢము

శుచియనగా గ్రీష్మఋతువు ♦ శుచియన దెలుపున్

శుచి శృంగారరసంబును

శుచి పరిశుద్ధంబు నగ్ని ♦ శుభ్రాంశుధరా! 116

క॥ శృంగమన కొండ కొమ్మగు

శృంగము ప్రాధాన్యమగును ♦ శృంగముగురుతున్

శృంగము కొమ్ముకునర్థము .

శృంగమనం దొంటనంబు ♦ శీతాంశుధరా! 117

క॥ సంగడియన స్నేహంబగు
 సంగడియన గుంపు, జతయు ♦ సామీప్యంబుకొ
 సంగడి పార్శ్వముకర్థము
 సంగడి వెనుకయును, విధము ♦ సర్వాభరణా 118

క॥ సంగర మంగీకారము
 సంగరమాపదయు, విషము ♦ సమరంబునగుకొ
 సంగరమనగ బ్రతిజ్ఞయు
 సంగరమన జమ్మి పండు ♦ సారీమిత్రా! 119

క॥ సంజ్ఞయన రక్షితలోదరి
 సంజ్ఞయనం దెలివియగును ♦ సైగయునునగుకొ
 సంజ్ఞయనం గాయిత్రియు
 సంజ్ఞయనం జేరు, శీత ♦ శైలజనాథా! 120

క॥ సంతతియన గులమగు ధర
 సంతతియన వరుసయగును ♦ సంతానమగుకొ
 సంతతి పారంపర్యము
 సంతతియన విడివియగును ♦ శైలనిశాంతా! 121

క॥ సమయమన బుద్ధి, నాజ్ఞయు
 సమయము కాలము, బ్రతిజ్ఞ ♦ సంకేతంబుకొ

సమయము సిద్ధాంతంబగు

సమయంబన శపథమగును ♦ పన్నుఖజనకా! 122

క॥ సాధనమన నుపకరణము

సాధన ము యుపాయమగును ♦ సాధించుటగున్

సాధనము ధనము, గమనము

సాధనమన మరలబాటు ♦ సైన్యంబీళా! 123

క॥ స్కంధమన చెట్టుబోదెయు .

స్కంధము దేహంబుమఱియు ♦ సమరంబునగున్

స్కంధము మూపునకర్థము

స్కంధంబన గుంపునగును ♦ గాలీనాథా! 124

క॥ హంసుడన విష్ణుకర్థము

హంసుడన సూర్యుడగును ♦ నభవుండునగున్

హంసుడనంగను జీవుడు

హంసుడనయోగ్యుడై ననభివుడుసాంబా! 125

క॥ హరియన రః శశికిరణము

హరి సింహము, వజ్ర, కప్ప ♦ హరియమున్, పామున్

హరియనగ గాలి, విష్ణువు

హరియనగా జలుక, కోతి, యముడున్ భర్తా! 126

క॥ తూరమన నుప్పుకర్థము
 తూరమనం బూడిదయును ♦ గారమునునగు
 తూరము యుమ్మెత్తయునగు
 తూరమనం గాజయగును ♦ గైలాసపతీ! 127

క॥ ఈరమ్యశతక మిద్ధర
 నారూఢిని మిగులజెంది ♦ హరిఖరకర భూ
 తారకమై తారకమై
 తారక మేగాతభక్త ♦ తతులకునభవా! 128

గద్యము.

ఇది శ్రీ వేంకటేశ్వరవరప్రసాద లబ్ధకవితావిచిత్ర రా
 మభక్త కంచర్లసూర్యనారాయణ కటాక్ష వీక్షా
 పాత్రయాజ్ఞవల్క్యశాఖోత్తంస శాండిల్యసగోత్ర
 పవిత్ర మాదిరాజు బుచ్చిరాజ పాత్ర
 సుబ్బమాంబా లక్ష్మీకాంత పుత్ర
 సుజనవిధేయ రామకోటిశ్వర
 శర్మనామధేయప్రణీతంబైన
 వానార్ధశివశతము
 సంపూర్ణము.

అ ర్థము .

పద్యముల సంఖ్య

1. శారద—సరస్వతి.

ఉపకరణము—కొరముట్టు.

2. తొడవు—కభరణము.

8. వడూర్ములు—క్షుత్ తృష్ణ శోక మోహ
జరామరణములు

12. కాలుడు—యముడు.

19. తమము—చీకటి.

20. అభావము—లేమి.

22. క్షోణి—భూమి.

శశి—చంద్రుడు.

23. క్షోణీధవుడు—రాజు

26. జక్కవ—చక్రవాకపక్షి.

29. లవము—కొద్ది, కొంచెము.

30. జాలరు—గొడుగు కొనచుట్టు వేలాడు జల్లి
లోనగునది.

32. శబ్దశాస్త్రము—వ్యాకరణశాస్త్రము.

హేతువు—కారణము.

నిజరాష్ట్రచింత—తనదేశమును గూర్చినవిచారము

39. చేరువ—సమీపము.

మథనము—త్రచ్చుట.

38. కప్పము—చిన్న రాజు పెద్దరాజుగఁజేచ్చుదు
ధనము.

దండు—సేన.

నృపశిక్ష—రాజదండన.

42. భవ్యము—మంచిది.

44. అహింస—ఏజంతువును వీడింపకుండుట.

ఫణి—పాము.

46. ధేనువు—ఆవు.

47. తమ్మపడిగ—తమ్మయుమిసెడిపాత్రము.

మిన్ను—ఆకాశము.

నాశిక—ముక్కు.

50. నగజాధిపుడు—శివుడు.

51. టంకము—పదియారుడబ్బులబంగారునాణెము

పలము—నాలుగుకర్ణములయెత్తు.

మాడ—అరవరా.

పతకము—హారమునడుమనుండెడు రత్నపుబిల్ల

నువర్ణము—బంగారము.

54. ఘట్టము—తీరము; గ్రంథమందలి ముఖ్య
విషయము.

57. శపథము—బిట్టు, శపనము.

58. శరము—బాణము.

60. ఇరువు—చోటు.

61. పణము—ఒక గవ్వయెత్తు.

61. కోటగవను—కోటద్వారము.

65. వేషనము—తలగుడ్డ-పాగ.

68. బిందము—గుంపు.

గజకుంభము—వీనుగమూపురము.

70. మంగలియడపము—మంగలితిత్తి.

72. సముద్రోల్బణంబు—సముద్రముప్పొంగుట.

76. బరిగోల—అంకుశము-బాణము.

77. దనరుక—ఒప్పును.

78. సంకీతంబు—ప్రమాణము, ఏర్పాటు.

80. ఋత్విజుండు—యజ్ఞముచేయుచువాడు.

81. ఇచ్చ—కోరిక.

82. పడగ—పాముపడగ.

భుజగము—పాము.

84. మధువు—వసంతఋతువు.

87. మాతంగి—పార్వతి.

89. మినుకులు—వేదము.

90. అన్వేషణము—వెతుకుట.

92. మొఱవడి—ఊరేగింపు.

93. వలపు—కోరిక.

93. అలరుక — ఒప్పును.
95. కలకలము — గుంపునబుట్టిన పెద్ద మోత.
96. అనురాగము — ప్రేమ.
101. విలాసము — క్రీడ, చిరునామా.
109. స్వస్థము — నెమ్మదిగానుండుట.
110. శిబిరము — దండువిడియుచోటు.
112. అపాయము — హాని చెఱువు.
అసూయ — ఓర్వ లేనితనము.
అపేక్ష — ఆసక్తి.
113. శర్వాణి — పార్వతి.
115. అగ్ని — అగ్ని.
సిగ — జుట్టు.
119. సమరము — యుద్ధము.
120. రవితలోదరి — సూర్యనిభార్య.
122. సంకేతము — పేరు.
123. గమనము — పోక లేక నడక.
124. దేహము — మేను.
125. అభవుడు — శివుడు.
అభివుడు — రాజు.
126. రవి — సూర్యుడు.
వజ్ర — ఇంద్రుడు.
హయము — గుఱము

28. హరి—చంద్రుడు, శశి.

ఖరకరుడు—సూర్యుడు.

తతి—నమూనాము.

మాదిరాజ రామకోటిశ్వరకవి ప్రణీతములు

1 సంస్కృతాంధ్రకవుల చరిత్రము

2 లవకుశ గీతా రామాయణము

(అచ్చులోనున్నవి)

3 నానార్థ శివశతకము (ముద్రితము)

అడ్రన్:—

రొంపిచర్లగ్రామం

నర్సారావుపేట పోస్టు

గుంటూరుజిల్లా.

13326